

การวิเคราะห์การนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครในวรรณกรรม เนื่องในพระพุทธศาสนาผ่านภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังแนว ประเพณีในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Analysis of the Presentation of Buddhist Literature Characters via Thai Traditional
Mural Paintings in Ayuthaya Province

สำราญ แสงเดือนฉาย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครในวรรณกรรม
เนื่องในพระพุทธศาสนาผ่านภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณีโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับจิตรกรรมฝา
ผนังแนวประเพณีแนวคิดเรื่อนร่างในงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี แนวทางการศึกษาเชิงสัญญา
ศาสตร์ ทฤษฎีสัญลักษณ์ และแบบจำลองการสื่อสารของ Jakobson เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล
งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์การนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครในวรรณกรรมเนื่อง
ในพระพุทธศาสนาผ่านภาพจิตรกรรมฝาผนังไทยแนวประเพณีในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เขียน
ขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายถึงรัชกาลที่ 7 จำนวน 4 วัด

ผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครในวรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาผ่านภาพ
จิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี มีลักษณะแบบอุดมคติในพระพุทธศาสนา โดยนำเสนอบุคลิกภาพตัว
ละครในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อบ่งบอกฐานะ บทบาทของตัวละครให้เห็นความแตกต่างกันตามเนื้อหาเรื่อง
ราว ได้แก่ 1) พระพุทธเจ้าบุคลิกภาพแบบมหาบุรุษ มีพุทธลักษณะ 32 ประการ 2) เทพเทวดาบุคลิกภาพ
แบบผู้มีฤทธิ์บุญญาบารมี 3) พระมหाराชากษัตริย์และมเหสี บุคลิกภาพแบบสมมติเทพ 4) พรหมณ์
บุคลิกภาพแบบผู้มีวิทยาการ 5) ขุนนางเสนาบดี บุคลิกภาพแบบผู้มีอำนาจ 6) ทหาร ข้าทาส และไพร่ มี
บุคลิกภาพแบบสามัญชน

การเปรียบเทียบการนำเสนอบุคลิกภาพตัวละคร ในด้านรูปลักษณ์ กิริยาท่าทาง สีกาย และส่วน
ประกอบต่างๆ มีลักษณะรูปลักษณ์ได้แก่ 1) รูปลักษณ์แบบมหาบุรุษ 2) รูปลักษณ์แบบผู้มีฤทธิ์บุญญา
บารมีและสมมติเทพ 3) รูปลักษณ์แบบสามัญชน ด้านกิริยาท่าทางได้แก่ 1) พระพุทธเจ้ามีอิริยาบถต่าง
ๆ ตามความเชื่อในพุทธประวัติ 2) เทพเทวดา ท่าแสดงอิทธิฤทธิ์ ท่านั่ง 3) พระมหाराชากษัตริย์ ท่าเดิน
ท่านั่ง 4) พรหมณ์ ท่าประกอบพิธี ท่านั่ง 5) ขุนนางเสนาบดี ท่านั่ง 6) ทหาร ท่าการสู้รบ 7) ข้าทาส ไพร่
ท่าหมอบคลาน ด้านสีกายได้แก่ 1) พระพุทธเจ้า สีทอง สีขาว 2) เทพเทวดา พระมหाराชากษัตริย์และ
มเหสี สีขาว 3) พรหมณ์ ขุนนางเสนาบดี ทหาร ข้าทาส ไพร่ สีขาวหม่น สีน้ำตาล สีน้ำตาลหม่น ด้านส่วน
ประกอบต่างๆ ได้แก่ 1) พระพุทธเจ้า มีศีรษะประภาเปลวรัศมีบัว ต้นโพธิ์ 2) เทพเทวดา รัศมี เครื่องนุ่งห่ม
และ เครื่องประดับวิจิตรบรรจง 3) พระมหाराชากษัตริย์และมเหสี เครื่องนุ่งห่มและ เครื่องประดับวิจิตร
บรรจง 4) พรหมณ์ ขุนนางเสนาบดี ทหาร ข้าทาส ไพร่ เครื่องนุ่งห่มตามฐานะทางสังคมและวัฒนธรรม

*งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนสนับสนุน จากสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

**หัวหน้าสาขาวิชาศิลปคดี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 17
ฉบับที่ 2

187

มค-มิย
2557

Abstract

This study aims to understand presentation methods of characters in Buddhist literature via Thai traditional mural paintings by using a concept of Thai traditional painting, a concept of body in Thai traditional mural paintings, Semiology, Sign theory, and Jakobson's communication model as study guides. The study uses a qualitative research method, analyzing the presentation of characters in Buddhist literature via Thai traditional mural paintings in Ayutthaya province painted during Ayutthaya's final period until King Rama IV's period, in total of 4 temples.

The study shows that the presentation of characters in Buddhist literature via Thai traditional mural paintings is Buddhist idealistic, and it presents characteristic of each character by using symbolism to indicate character's role and status differentiated by the story. The results are as follows: 1) Buddha, a characteristic of a great man with 32 Buddhistic conditions 2) Angels and goddesses, characteristics of persons with merit and virtue 3) Kings and Queens, characteristics of assumed gods and goddesses 4) Brahmans, characteristics of persons with wisdoms 5) Aristocrats, characteristics of nobles 6) Soldiers, slaves, and common people, characteristics of folks and citizens.

The result has shown comparisons of appearances, manners, body colors, and other components between characters in character presentation methods. The appearances are 1) A great man appearance, 2) Persons with merit and virtue and assumed-god appearances, and 3) Common people appearances. The manners are 1) Buddha's manners according to Buddhistic believes 2) Angels' manifest and sitting manners, 3) Kings' walking and sitting manners, 4) Brahmans' ceremonial and sitting manners, 5) Aristocrats' sitting manners, 6) Soldiers' fighting manners, and 7) Common people and slaves' crawling manners. The body colors are 1) Gold and white for Buddha, 2) White for angels, goddesses, kings, and queens, and 3) Shaded white, brown, shaded brown for brahmans, aristocrats, and soldiers. The other components are 1) The holly hallow, lotus outline, and bodhi tree for Buddha, 2) Hallow and luxurious costumes and accessories for angels and goddesses, and 4) Proper costumes which indicate social status and culture for brahmans, aristocrats, soldiers, slaves, and common people.

ความนำ

จิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี โดยสาระเป็นภาพแบบ 2 มิติ (Two Dimensions) คือ มีความกว้างและความยาว 2 ประการ เท่านั้น ไม่มีความหนาและความลึกของรูปทรง จิตรกรรมฝาผนังเป็นศิลปะที่แสดงความความคิดอันเป็นนามธรรมกับความจริงทางวัตถุของสังคมในสมัยนั้นๆ

จิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี เป็นศิลปะ

แบบอุดมคติ แตกต่างไปจากธรรมชาติ โดยถือว่าการความงามในธรรมชาติเป็นความงามอย่างพื้นๆ จิตรกรผู้สร้างสรรค์จึงปรุงแต่งงานของตนให้หนักไปทางความงามที่ระคนอยู่ด้วยปรัชญาศิลปะที่เกี่ยวข้องกับศาสนามีคุณค่าทางสุนทรีย์ของการวางรูปทรง สี เส้น และองค์ประกอบรวมทั้งเนื้อหาอันเป็นนามธรรม ความเรียบง่าย ประสานกลมกลืนระหว่างภาพกับภาพ และภาพกับระวางเนื้อที่ ภาพทั้งหมดรวมกัน

เป็นเอกภาพ และเป็นศิลปะที่มีได้คำนึงความเป็นจริงทางแสง เงา และทัศนียภาพ ได้ตัดทอนส่วนละเอียดของรูปทรงลงไป เหลืออยู่แต่สาระส่วนใหญ่ เช่น กล้ามเนื้อและลวดลายเป็นไปอย่างเรียบง่ายแต่เต็มไปด้วยความแข็งแรง ซึ่งขึงดูเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

การสร้างภาพจิตรกรรมไทยประเพณีแบบ 2 มิติ ทำให้สามารถสร้างจินตนาการตามเรื่องราวได้กว้างไกลกว่าตาเห็นภาพบนผนัง กล่าวคือ ภาพจิตรกรรมไทยส่วนใหญ่แสดงตัวเอก และส่วนประกอบที่สำคัญของท้องเรื่องเท่านั้น ภาพเหล่านี้ประสานการทำงานร่วมกันทั้งหมด โดยภาพธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ เป็นเครื่องเชื่อมช่วยให้องค์ประกอบทั้งหมดนำดูยิ่งขึ้น และจิตรกรได้สร้างสรรค์จัดวางภาพให้ผู้ดูได้ทราบเรื่องราวอย่างสมบูรณ์ ฉะนั้นภาพจิตรกรรมฝาผนังจึงสร้างจินตนาการแก่ผู้ดูได้กว้างไกลกว่าภาพที่ปรากฏอยู่ และยังสะท้อนความเป็นอยู่ จารีตประเพณี ค่านิยมของสังคมในสมัยนั้นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือแก่นแท้ของประวัติศาสตร์ที่ไม่มีการบันทึกอยู่ในพงศาวดารเล่มใดๆ หากพิจารณาภาพจิตรกรรมฝาผนังอย่างละเอียด ก็ จะเห็นชีวิตของสังคมไทยในอดีต

การสร้างภาพในงานจิตรกรรมไทยฝาผนังมีการแบ่งลักษณะรูปทรง ตำแหน่งการทำงานในองค์ประกอบแต่ละกลุ่ม แต่เรื่องราวมีความละเอียดในการจัดลำดับรูปทรงต่างๆ จำแนกได้แก่ รูปแบบนามธรรมเป็นแบบสูงสุด รูปแบบนามธรรมผสมอารมณ์ความรู้สึกแบบเป็นจริง เป็นรูปทรงระดับปานกลางสร้างขึ้นเพื่อเน้นความสำคัญของรูปทรงนามธรรมให้เด่นชัดรูปแบบที่แสดงเลียนแบบความเป็นจริงในธรรมชาติเป็นการถ่ายทอดอารมณ์ รูปทรงธรรมดาที่จิตรกรมีอิสระในการถ่ายอารมณ์สुकสนาน และรูปแบบที่เกินความเป็นจริง เป็นไปในทางนำเกลียดน่ากลัว สร้างขึ้นเพื่อแสดงความน่ากลัวหวาดหวั่นและถือเป็นขั้นต่ำ

บุคลิกภาพของตัวละครในภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี เป็นการสื่อสารภาษาเชิงสัญลักษณ์ ผ่านรูปสัญลักษณ์ กิริยาท่าทาง สีกาย ส่วนประกอบต่างๆ และการแบ่งลักษณะรูปร่าง รูปทรงตามลำดับความสำคัญในแต่ละกลุ่มองค์ประกอบจำแนกได้แก่ มนุษย์ อมนุษย์ สัตว์ และคนครึ่งสัตว์ จากการศึกษาการนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครใน

วรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาผ่านภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการสร้างบุคลิกตัวละครในการสร้างภาพเคลื่อนไหว 2 มิติเพื่องานมัลติมีเดียได้

ปัญหาคำถามวิจัย

ลักษณะการนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครในวรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาผ่านภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี มีลักษณะอย่างไร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการเข้าสู่ปัญหาคำถามวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังแนวประเพณีศึกษาระเบียบ แบบแผน ลักษณะวิธีการนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครในเรื่องราววรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนา อันเป็นที่มาของจินตนาการการสร้างสรรคของจิตรกร

2. แนวคิดเรื่อนร่างในงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณีว่าด้วย การวิเคราะห์ และเปรียบเทียบการออกแบบบุคลิกภาพของตัวละครในงานภาพจิตรกรรมฝาผนังแนวประเพณี

3. แนวทางการศึกษาเชิงสัญลักษณ์ศาสตร์ว่าด้วยสัญลักษณ์ (sign) ประเภทต่าง ๆ กระบวนการสื่อความหมาย ความหมายนัยตรง ความหมายแฝง การใช้รหัสเพื่อการจัดระบบของสัญลักษณ์

4. ทฤษฎีสัญลักษณ์ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของมนุษย์กับการใช้ระบบสัญลักษณ์กฎของการเชื่อมโยงระหว่างตัวอ้างอิงกับความหมายในประสบการณ์ของผู้รับสาร

5. แบบจำลองการสื่อสารของ Jakobson ว่าด้วยองค์ประกอบและหน้าที่ทางการสื่อสารของแต่ละองค์ประกอบเน้นองค์ประกอบด้านบริบท ตัวสาร ช่องทางการสื่อสาร และรหัสทางการสื่อสาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ด้วยบท ภาพจิตรกรรมไทย

ฝาผนังแนวประเพณี ที่เขียนเรื่องราววรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนา โดยศึกษางานจิตรกรรมที่เขียนขึ้นตามวัดต่าง ๆ ในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลายจนถึงรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2199 – พ.ศ. 2475) ทำการคัดเลือกงานจิตรกรรมอย่างเฉพาะเจาะจงจากฐานข้อมูลงานอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมของฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมติดที่ กองโบราณคดี กรมศิลปากร พิจารณาจากความสมบูรณ์ของภาพในระดับที่พอศึกษาได้ ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยทำการบันทึกภาพและร่างแบบภาพเพื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลภาพจากวัดต่าง ๆ รวม 4 วัด ได้แก่ วัดสุวรรณดารารามราชวรวิหาร อำเภอพระนครศรีอยุธยา วัดประดู่ทรงธรรม อำเภอพระนครศรีอยุธยา วัดใหม่ชุมพลอำเภอนครหลวง และวัดม่วง อำเภอบางปะหัน ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นปัญหานำวิจัยสรุปได้ดังนี้

Vol. 17
No. 2

190

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะการนำเสนอบุคลิกภาพตัวละครในวรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาผ่านภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี

ภาพจิตรกรรมไทยฝาผนังแนวประเพณี จิตรกรจะเขียนภาพในลักษณะความไม่มีระเบียบแบบแผนชัดเจน องค์ประกอบภาพจะประกอบด้วยภาพบุคคล กิริยาท่าทางต่าง ๆ หรือรูปสัตว์ มักจะเขียนขึ้นแบบอิสระไม่ถูกต้องตามสัดส่วนสรีระ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อความหมายในองค์ประกอบของภาพให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราวที่น่าเสนอ

จิตรกรรมไทยแนวประเพณีได้อิทธิพลจากศิลปะจีนเมื่อครั้งทำการติดต่อการค้ากัน ตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่มีโดดเด่นในช่วงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ลักษณะจิตรกรรมแนวประเพณีเป็นงานศิลปะที่ประณีตงดงาม นิยมเขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาในลักษณะศิลปะแบบอุดมคติ (Idealistic) จิตรกรรมไทยแนวประเพณีมีลักษณะพิเศษในการจัดวางองค์ประกอบภาพแบบเล่าเรื่องเป็นตอนๆตามฝาผนังโบสถ์ วิหาร โดยรอบทั้งหน้าและหลังพระประธาน รวมทั้งช่องหน้าต่างและประตู

การออกแบบลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังในวรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนา จะมีสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราว ฐานะ บทบาทของตัวละคร

บุคลิกภาพของตัวละครที่ปรากฏ โดยมีองค์ประกอบที่จิตรกรออกแบบเพื่อสื่อถึงลักษณะบุคลิกภาพของตัว ได้แก่ รูปลักษณ์ กิริยาท่าทาง สีกาย และส่วนประกอบต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1) รูปลักษณ์ของตัวละคร จิตรกรออกแบบตามอุดมคติมาเป็นกรอบกำหนดลักษณะบุคลิกภาพของตัวละคร ในการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ ดังนี้

ก) พระพุทธเจ้า จิตรกรนำอุดมคติเกี่ยวกับความเป็นมหาบุรุษ ซึ่งมหาบุรุษจะมีลักษณะ 32 ประการ มาเป็นองค์ประกอบในกำหนดลักษณะของรูปลักษณ์พระพุทธเจ้า

ข) เทพเทวดา พระมหाराชา กษัตริย์และมเหสี นำอุดมคติเกี่ยวกับผู้มีบุญญาบริเหื่อนมนุษย์ มาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดลักษณะรูปลักษณ์

ค) พราหมณ์ ขุนนางเสนาบดี ทหาร ข้าราชการ ไพร่ ตัวละครในกลุ่มนี้งานจิตรกรรมถือว่าเป็นสามัญชน การออกแบบรูปลักษณ์จะมีความเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา

2) กิริยาท่าทางของตัวละคร จิตรกรออกแบบกิริยาท่าทางของตัวละครให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราว ฐานะ บทบาท การกระทำของตัวละคร กิริยาท่าทางในงานจิตรกรรมแนวประเพณีจะมีลักษณะคล้ายกันเพื่อให้เรื่องราว การกระทำของตัวละครนั้นได้ทันที เช่น ภาพผู้หญิงอุ้มผู้ชายลอยอยู่เหนือมหาสมุทรก็จะรับรู้ได้ว่าเป็นภาพการเล่าเรื่องอดีตชาติของพระพุทธเจ้าหรือเรียกว่าทศชาติชาดก เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสวยชาติเป็นพระมหาชนกทรงบำเพ็ญวิริยบารมี โดยพระมหาชนก ทรงว่ายน้ำอยู่กลางมหาสมุทรด้วยความเพียรพยายามอันเหตุมาจากเรืออัปปาง นางมณีเมขลาช่วยอุ้มพระมหาชนกจากกลางมหาสมุทร การกำหนดกิริยาท่าทางของตัวละครที่ปรากฏดังนี้

ก) กิริยาท่าทาง พระพุทธเจ้า มีลักษณะสื่อความหมายถึง ความสงบนิ่ง บริสุทธิ มี

ความเมตตากรุณา การกำหนดกิริยาท่าทางตามแบบ

Jan-Jun
2014

ประเพณีที่ถ่ายทอดกันมาที่ลักษณะเฉพาะหรือเรียกว่าปาง คือลักษณะของรูปสมมติของพระพุทธเจ้าในอิริยาบถต่างๆ ซึ่งจิตรกรเขียนขึ้นตามความเชื่อในพุทธประวัติ เช่น ปางมารวิชัย ปางสมาธิ ปางประทับยืน ปางลีลา ปางป่าเลไลยก์ ปางประทวน อภัย และปางไสยา

ข) กิริยาท่าทาง เทพเทวดาจิตรกรจะเขียนกิริยาท่าทางการแสดงอิทธิฤทธิ์ เช่น เหาะกลางอากาศ การนั่งจะต้องประทับบนแท่น การนั่งพับเพียบแสดงการถวายชัยพระพุทธเจ้า

ค) กิริยาท่าทาง พระมหाराชา กษัตริย์และมเหสี จิตรกรจะเขียนกิริยาท่าทางแสดงความสง่า อ่อนช้อย ในทุกอิริยาบถ เช่น การเยื้องกาย การนั่ง การนอน

ง) กิริยาท่าทาง พรหมณ์ จิตรกรจะเขียนกิริยาท่าทางลักษณะ เครื่องขริม เช่น การประกอบพิธีกรรม การนั่งเข้าเฝ้า

จ) กิริยาท่าทาง ขุนนางเสนาบดีจิตรกรนิยมเขียนลักษณะของผู้มีอำนาจ ในท่าทางสบาย เช่น การนั่งชันเข่า การนั่งเอนพิง

ฉ) กิริยาท่าทาง ทหาร ข้าทาส โพร้จิตรกรนิยมเขียนลักษณะสามัญชน ท่าทางส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินวิถีชีวิต

3) สีกายของตัวละครจิตรกรจะใช้สีเชิงลักษณะในการกำหนดฐานะ บทบาทของตัวละคร ดังนี้

ก) สีกาย พระพุทธเจ้าจะใช้ตามพุทธลักษณะ 32 ประการของมหาบุรุษ คือ พระฉวีวรรณดุจสีทองละเอียด จิตรกรจะใช้ สีทอง สีขาว ในการสื่อความหมาย

ข) สีกาย เทพเทวดาพระมหाराชา กษัตริย์และมเหสี จิตรกรจะใช้ สีขาว ในการสื่อความหมายถึงของผู้มีความบริสุทธิ์ ผู้มีบุญญาบารมี

ค) สีกาย พรหมณ์ ขุนนางเสนาบดี ทหาร ข้าทาส โพร้จิตรกรจะใช้สีชาวม่น สีน้ำตาลอ่อน สีน้ำตาลหม่น และสีเทา ในการสื่อความหมายถึงความเป็นสามัญชน แต่จะใช้สีในการแสดงฐานะผู้ที่มีฐานะสูงกว่าจะใช้สีที่อ่อน เช่น สีชาวม่น ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าจะใช้สีที่เข้มขึ้น

4) ส่วนประกอบต่างๆ ของตัวละครจิตรกรจะใช้

ประกอบกับตัวละครเพื่อบ่งบอก ฐานะ บทบาท ดังนี้

ก) ส่วนประกอบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า จิตรกรจะนำส่วนประกอบต่างๆ มาสื่อความหมายถึงพระพุทธเจ้า อันได้แก่ พระศิระประภาคอกบัวรองรับการประทับพระเศวตฉัตรต้นโพธิ์

ข) ส่วนประกอบต่างๆ ของเทพเทวดา ส่วนประกอบต่างๆ ที่นำมาสื่อความหมาย ได้แก่ เปลวรัศมี ขฎา เครื่องประดับลวดลายวิจิตรบรรจง เครื่องนุ่งห่ม

ค) ส่วนประกอบต่างๆ ของพระมหाराชา กษัตริย์และมเหสีส่วนประกอบต่างๆ ที่นำมาสื่อความหมาย ได้แก่ ขฎา เครื่องประดับลวดลายวิจิตรบรรจง เครื่องนุ่งห่ม

ง) ส่วนประกอบต่างๆ ของพรหมณ์ส่วนประกอบต่างๆ ที่นำมาสื่อความหมาย ได้แก่ ขฎา เครื่องนุ่งห่ม

จ) ส่วนประกอบต่างๆ ของขุนนางเสนาบดี ทหาร ข้าทาส โพร้ส่วนประกอบต่างๆ ที่นำมาสื่อความหมาย ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม

2. การเปรียบเทียบลักษณะการนำเสนอ บุคลิกภาพตัวละครเนื่องในวรรณกรรมนพ ระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังไทยแนว ประเพณี

การเปรียบเทียบลักษณะการนำเสนอ บุคลิกภาพตัวละคร โดยใช้องค์ประกอบ ได้แก่ รูปลักษณะ กิริยา ท่าทาง สีกาย และส่วนประกอบต่างๆ ในการเปรียบเทียบ สรุปออกได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1) บุคลิกภาพมหาบุรุษ พระพุทธเจ้า จะนำเสนอบุคลิกภาพ แตกต่างจากตัวละครอื่นๆ ในทุกองค์ประกอบ อันเนื่องมาจากงานจิตรกรรมไทยแบบ ประเพณีจะกำหนดฐานะ บทบาท ของพระพุทธเจ้า เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้ประเสริฐหลุดพ้นจากกิเลส ทั้งปวง

2) บุคลิกภาพบุญญาบารมี คือ กลุ่มเทพเทวดา พระมหाराชา กษัตริย์และมเหสี จะนำเสนอบุคลิกภาพ ลักษณะฐานะ บทบาท ของผู้บุญญาบารมีเหนือ มนุษย์สามัญชน องค์ประกอบบุคลิกภาพจะแตกต่างจากบุคลิกภาพจากพระพุทธเจ้า กลุ่มพรหมณ์

และกลุ่มขุนนางเสนาบดี ทหาร และข้าทาส ไพร่ จะนำเสนอบุคลิกภาพในลักษณะความสง่างาม อ่อนช้อย หรูหรา วิจิตรบรรจง

3) บุคลิกภาพผู้มีความรู้วิชาการ คือ พรหมมณี จะนำเสนอบุคลิกภาพแตกต่างจากกลุ่มต่างๆ จะนำเสนอบุคลิกภาพของผู้มีความรู้วิชาการ การกำหนดบุคลิกภาพจะแตกต่างพระพุทธเจ้า กลุ่มเทพเทวดา พระมหाराชา กษัตริย์และมเหสี กลุ่มพรหมมณี และกลุ่มขุนนางเสนาบดี ทหาร และข้าทาส ไพร่ จะนำเสนอบุคลิกภาพในลักษณะเคร่งขรึม

4) บุคลิกภาพสามัญชน คือ พระพุทธเจ้า กลุ่มพรหมมณี และกลุ่มขุนนางเสนาบดี ทหาร และข้าทาส ไพร่ บุคลิกภาพในลักษณะการดำรงชีวิตของชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การใช้ภาษาภาพเชิงสัญลักษณ์ของตัวละคร

ผ่านสื่อร่วมสมัยในวรรณกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนา ในสื่อ Animation ต่างๆ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับสัญลักษณ์ภาพการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

2. ศึกษาการใช้ระบบสัญลักษณ์ภาพกราฟิกที่นำเสนอในลักษณะภาพลายเส้น ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิชาชีพ

นักสร้างสรรค์งานออกแบบบุคลิกภาพตัวละคร (Character design) ควรตระหนักถึงการใช้ภาพเชิงสัญลักษณ์และวิธีการสื่อความหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแบบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีที่สืบต่อกันมาบนวิถีชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตสื่อร่วมสมัย เช่น ภาพเคลื่อนไหว (Animation) สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น

บรรณานุกรม

กนกจันทร์ขจร. **ธรรมเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, 2527

กาญจนา แก้วเทพ. **การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เอดิสัน เพรส โพรดักส์, 2542.

ชลุต นิมเสมอ. **การเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2532.

_____ . **องค์ประกอบของศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, 2538.

น. ณ ปากน้ำ. **จิตรกรรมฝาผนังหนึ่งในสยาม**. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2544.

_____ . **วัดสุวรรณดาราราม**. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2545.

ฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมติดที่ กองโบราณคดี กรมศิลปากร. จิตรกรรมไทย ประเพณี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2533.

ภาคภูมิ หรรณา. **การบูรณาการภาษาภาพและลายลักษณ์อักษรในจิตรกรรมฝาผนังถิ่นอีสาน**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2549.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2541.

_____ . **พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทยสมัยสุโขทัย ไตรภูมิภค**. กรุงเทพมหานคร: อรุณาการพิมพ์, 2544.

_____ . **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2546.

ราชวรมณี, พระ (ประยูรท์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2528.

ราชวิสุทธิโสภณ, พระ (วิลาศ ญาณวโรป.ธ.9). **โลกทิปนี**. พระนคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2521.

วิจิต แก้วจินดา. **เทวบุตรมารในคัมภีร์บาลีของพุทธศาสนาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา บัณฑิต, สาขาภาษาตะวันออก, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัย, 2533.

สนธิวรรณอินทริล. **อภิธานศัพท์จิตรกรรมไทยเนื่องในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษาหมามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.

สมชาติ มณีโชติ. **จิตรกรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2529.

สมสุข นินวิมาน. "แนวทางการวิเคราะห์ความหมายและอุดมการณ์ในงานสื่อสารมวลชน." **นิเทศศาสตร์ปริทัศน์**. 1 (ธันวาคม 2535) : 45-55.

สุรศักดิ์ เจริญวงศ์. "ลักษณะแบบ 2 มิติของรูปทรงต่างๆ ในจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น" **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 , 2525, น. 60-83.

สุวิชา สว่าง. **การสื่อความหมาย "สุวรรณภูมิ" ของงานภาพจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต, 2551.

เสมอชัย พูลสุวรรณ. "เรือนร่างในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี" ใน **เผยแพร่-พรางกาย**, หน้า105-123. **ปริทรรศน์ เฉลิมเผ่า กออันนตกุล**. บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการ จัดพิมพ์คบไฟ, 2541

ปีที่ 17
ฉบับที่ 2

193

มค-มิย
2557

Barthes, Roland. *Image Music Text*. Translated by Stephen Heath. 21st ed. New York :

Hill and Wang, 1999.

Gillian Rose. *Visual Methodologies*. London : Sage Publications Ltd, 2001.

Fiske, John. *Introduction to Communication Studies*. London and New York. Routledge, 1990.

Jakobson, Roman. *Language in Literature*. London: The Belknap Press of Harvard University Press, 1987.

Lacey, Nick. *Image and representation: Key concepts in Media Studies*. London: Macmillan Press, 1998.

Langer Susanne K. *Philosophy in a new key*. Cambridge : Harvard University Press, 1971.

Norbert Elias. *The symbol theory*. London : Sage, 1991.

Wyatt David K. *Reading Thai murals*. Chiangmai: Silkworm Books, 2004.

Website:http://rossdawsonblog.com/weblog/archives/2010/11/further_explana.html

Dwyer, T. (2010). *Media convergence*. New York: Open University Press.

Jenkins, H. (2006). *Convergence culture where old and new media collide*. N.Y.: New York University Press.

Vol. 17
No. 2

Hibberd, M. (2004). *Italian Democracy Gone Mad? Public Service Broadcasting in the Berlusconi Era*. Retrieved April 16, 2011, from Website: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15427439tc1201_3?

194

Lewis, S. A. L. (2007). *The effects of ownership : A case study of cross-owned and non-cross-owned media outlets in a single local market*. A dissertation submitted in partial satisfaction of the requirements for the degree of Doctor of Education in Educational Technology.

Jan-Jun
2014

Nielsen. (2013). *Thailand media scene "facts for thought 2013"*. _96, unpagued.

Noam, E. M.. (2009). *Media ownership and concentration in America*. Oxford: Oxford University.

Picard, R. G. (1989). *Media economics: concept and issues*. California: Sage.